

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Шишкіна В. І.
стосовно Рішення Конституційного Суду України
у справі за конституційним зверненням громадянина
Третяка Андрія В'ячеславовича
щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 294
Кодексу України про адміністративні правопорушення
у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129
Конституції України

Конституційний Суд України у Рішенні від 31 березня 2015 року № 2-рп/2015 дав офіційне тлумачення положень частини другої статті 294 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — Кодекс) у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України. Конституційний Суд України вирішив, що зазначені положення в аспекті конституційного звернення необхідно розуміти так, що в апеляційному порядку може бути оскаржена лише та постанова судді у справі про адміністративне правопорушення, ухвалення якої передбачене частиною першою статті 284 цього кодексу, а саме: про накладення адміністративного стягнення, про застосування заходів впливу, встановлених у статті 24¹ цього кодексу, про закриття справи.

Керуючись статтею 64 Закону України «Про Конституційний Суд України», висловлюю окрему думку щодо наведеної позиції Конституційного Суду України.

1. Положення частини другої статті 294 Кодексу передбачають реалізацію права вказаних у ній суб'єктів на апеляційне оскарження постанови судді у справі про адміністративне правопорушення. Однак ця норма не містить однозначного розуміння припису щодо постанов, які можуть бути предметом оскарження в апеляційному порядку, тому й було відкрито провадження щодо надання офіційного тлумачення зазначених положень Кодексу.

Виходячи із завдання Конституційного Суду України — гарантування верховенства Конституції України (стаття 2 Закону України «Про Конституційний Суд України»), концепція його рішень в офіційній інтерпретації положень Конституції України та законів України має бути спрямованою на захист конституційних прав громадян як складової Основного Закону держави.

2. Україну згідно зі статтею 1 Конституції України проголошено правовою державою. До основних ознак правової держави належить, зокрема, верховенство конституції щодо законів та інших правових актів.

Згідно з частиною другою статті 3 Основного Закону України держава відповідає перед людиною за свою діяльність, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, що обумовлює максимально повне забезпечення юридичними засобами охорони і захисту прав і свобод людини і громадянина.

Такі підвалини державного ладу в Україні знайшли відображення у частинах першій, другій статті 55 Конституції України, згідно з якими кожному гарантується право на судовий захист, зокрема на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, а також вони закріплені в положеннях пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, якими передбачене право на апеляційне та касаційне оскарження судових рішень.

Наведені конституційні норми корелюють з положеннями, які з метою захисту прав людини визначені в міжнародно-правових документах (підпункти «а», «б» пункту 3 статті 2 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року; пункт 1 статті 6, стаття 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року) і вказують на зобов'язання держав-учасниць забезпечити у національному законодавстві кожному ефективний засіб правового захисту від порушення його прав особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.

Конституційний Суд України у Рішенні від 25 грудня 1997 року № 9-зп (справа за зверненням жителів міста Жовті Води), даючи офіційне тлумачення частини другої статті 55 Конституції України, зазначив, що в ній міститься загальна норма, яка означає право кожного звернутися до суду, якщо його права чи свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод. Зазначена норма зобов'язує суди приймати заяви до розгляду навіть у випадку відсутності в законі спеціального положення про судовий захист (абзац перший пункту 2 мотивувальної частини). У резолютивній частині цього рішення в імперативній формі констатовано, що суд не може відмовити у правосудді, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх права і свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод (пункт 1); відмова суду у прийнятті позовних та інших заяв, скарг, оформлених відповідно до чинного законодавства, є порушенням права на судовий захист, яке відповідно до статті 64 Конституції України не може бути обмежене (пункт 2). Розвиваючи цю концепцію, Конституційний Суд України у Рішенні від 16 листопада 2000 року № 13-рп/2000 зазначив, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України; зокрема, не можуть бути обмежені у будь-який спосіб права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 55, 59, 63 Конституції України (абзац другий пункту 6 мотивувальної частини).

Органи державної влади, у тому числі й суди, не можуть нехтувати наведеною офіційною інтерпретацією вказаних конституційних норм, оскільки відповідно до частини п'ятої статті 124 Конституції України рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на всій території України.

3. Процедурну регламентацію реалізації конституційного права на судовий захист у різних галузях судового провадження унормовано в положеннях Кодексу та процесуальних кодексів.

Відповідно до статті 1 Кодексу його завданням є, зокрема, охорона прав і свобод громадян, зміцнення законності. Ці завдання стосуються також діяльності судді під час ухвалення ним постанов у справі про адміністративні правопорушення, в тому числі й щодо перегляду постанов за скаргами учасників процесу. Здійснити захист свого права у разі постановлення суддею незаконного судового рішення у справі про адміністративне правопорушення громадянин може лише шляхом його оскарження до суду апеляційної інстанції.

Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що право на судовий захист, гарантоване частиною першою статті 55 Конституції України, у системному зв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, передбачає як звернення до суду першої інстанції, так і оскарження судових рішень в апеляційному та касаційному порядку, оскільки їх перегляд гарантує відновлення порушених прав людини і громадянина (рішення: від 11 грудня 2007 року № 11-рп/2007 (абзаци другий, третій підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини); від 27 січня 2010 року № 3-рп/2010 (абзаци другий, третій підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини); від 28 квітня 2010 року № 12-рп/2010 (абзац третій підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини); від 8 липня 2010 року № 18-рп/2010 (абзаци перший, другий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини); від 2 листопада 2011 року № 13-рп/2011 (абзац перший підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини); від 22 квітня 2014 року № 4-рп/2014 (абзац перший підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини).

Таким чином, право на оскарження (на скаргу) не обмежується лише зверненням за захистом до суду першої інстанції з подальшим розглядом обставин справи і постановленням судового рішення, а охоплює також можливість його інстанційного оскарження.

4. Конституційний Суд України також неодноразово зазначав, що апеляційне оскарження судового рішення можливе в усіх випадках, крім тих, коли закон містить пряму заборону на таке оскарження (рішення: від 27 січня 2010 року № 3-рп/2010 (абзац другий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини); від 28 квітня 2010 року № 12-рп/2010 (абзац другий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини); від 8 липня 2010 року № 18-рп/2010 (абзац четвертий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини); від 2 листопада 2011 року № 13-рп/2011 (абзац третій підпункту 3.3 пункту 3 мотивувальної частини); від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012 (абзаци третій, четвертий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини); від 29 серпня 2012 року № 16-рп/2012 (абзац четвертий підпункту 5.1 пункту 5 мотивувальної частини); від 22 квітня 2014 року № 4-рп/2014 (абзац четвертий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини).

Проаналізувавши зміст частини другої статті 294 Кодексу з урахуванням вказаних правових позицій Конституційного Суду України, можна дійти висновку, що в ній не лише не міститься прямої заборони оскарження конкретних видів постанов, які суддя постановляє у справі про адміністративне правопорушення, а й не наведено видів постанов, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку. Право зазначених у названій нормі Кодексу суб'єктів на апеляційне оскарження не обмежене видами постанов, які суддя може ухвалити, вирішуючи будь-яке питання в адміністративній справі, зокрема на стадії виконання судового рішення.

З огляду на такі обставини та виходячи із припису пункту 8, як однієї із засад судочинства, що міститься у частині третій статті 129 Конституції України, можна стверджувати, що положення частини другої статті 294 Кодексу не обмежують право зазначених у ній суб'єктів оскаржити в апеляційному порядку постанову судді у справі про адміністративні правопорушення, яку постановлено у зв'язку з виконанням судового рішення.

Суддя Конституційного Суду України

В. ШИШКІН